

öğr. gör. mustafa ural (sorumlu yazar|corresponding author)
bolu abant izzet baysal üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, seramik bölümü
mustafaural@ibu.edu.tr orcid: 0000-0002-5347-8505

prof. t. emre feyzoğlu
hacettepe üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, seramik bölümü
feyzoglu@hacettepe.edu.tr orcid: 0000-0001-6137-2447

ÇAĞDAŞ SANATTA SİHHİ TESİSAT SERAMİKLERİNİN KULLANIMINA YÖNELİK TEMATİK YAKLAŞIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ*

araştırma makalesi|research article
başvuru tarihi|received: 17.01.2025 kabul tarihi|accepted: 17.04.2025

ÖZET

Bu araştırma, sıhhi tesisat seramiklerinin, işlevsel rollerini aşarak, çağdaş sanatta nasıl bir ifade aracına dönüştüğünü incelemektedir. Duchamp'ın hazır nesne yaklaşımıyla sanat tarihine giren bu ürün grubunun, sonraki dönemde çağdaş sanatçılar tarafından çeşitli teknik, tematik ve kavramsal yaklaşımlarla ele alındığı vurgulanmaktadır. Araştırmanın amacı, sıhhi tesisat seramiklerini eserlerinde kullanan çağdaş sanatçıların yaklaşımlarını analiz etmek ve belirli temalar altında sınıflandırarak karşılaştırmalı bir değerlendirme sunmaktır. Kapsam, amaçlı örneklemle seçilen uluslararası çağdaş sanatçılar Vilma Villaverde, Ann Agee, John De Fazio, Beril Anılanmert, Mehmet Kutlu, Philippe Droguet ve Urs Fischer'in sıhhi tesisat seramiklerini kullandıkları temsili eserleriyle sınırlıdır. Yöntem olarak nitel araştırma ve betimsel yaklaşım benimsenmiş; veriler doküman incelemesiyle toplanmış, tematik ve içerik analiziyle öz ve malzeme ilişkisi odağında çözümlenmiştir. Bulgular, bu nesnelerin kullanımının hazır nesnenin yeniden yorumlanması, beden/mahremiyet/cinsiyet temsilleri, kitsch/pop/tüketim eleştirisi, malzemenin dönüşümü, kültürel/evrensel temalar olmak üzere beş ana yaklaşım etrafında çeşitlendiğini göstermiştir. Sonuç olarak, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatta tek boyutlu bir malzeme olmadığı, aksine sanatçılara geniş bir yelpazede eleştirel ve kavramsal araştırmalar yapma imkânı sunan çok yönlü bir araç olduğu görülmektedir. Bu nesnelerin sanatsal potansiyeli, genellikle sıradan işlevleriyle sanatçının onlara yüklediği karmaşık anlamlar arasındaki gerilimden kaynaklanmaktadır. Çalışma bu malzeme grubunun önemini vurgulamakta, özellikle alandaki sistematik ve karşılaştırmalı incelemelerin eksikliğini gidererek literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Sıhhi Tesisat Seramikleri, Seramik Sağlık Gereçleri, Hazır Nesne, Seramik Malzeme

Ural, M., Feyzoğlu, T. E. (2025). Çağdaş sanatta sıhhi tesisat seramiklerinin kullanımına yönelik tematik yaklaşımların değerlendirilmesi, 4(2), 128-147.
<https://doi.org/10.58850/bodrum.1621924>

*Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu olarak sunulan "Endüstriyel Seramik Ürünlerin Bir Malzeme Olarak Çağdaş Sanatta Kullanılması" başlıklı henüz yayınlanmamış sanat çalışması raporundan hazırlanmıştır.

AN EVALUATION OF THEMATIC APPROACHES TO THE USE OF CERAMIC SANITARY WARE IN CONTEMPORARY ART

ABSTRACT

This research examines how sanitary ceramics, transcending their functional roles, have been transformed into a medium of expression within contemporary art. It is highlighted that this product group, initially introduced into art history through Duchamp's ready-made approach, has subsequently been addressed by contemporary artists employing considerably more diverse technical, thematic, and conceptual methodologies. The objective of this research is to analyze the approaches of contemporary artists who incorporate sanitary ceramics into their works and to provide a comparative evaluation by classifying these approaches under specific themes. The scope is delimited to representative works utilizing sanitary ceramics by international contemporary artists selected through purposive sampling: Vilma Villaverde, Ann Agee, John De Fazio, Beril Anılanmert, Mehmet Kutlu, Philippe Droguet, and Urs Fischer. Adopting a qualitative research methodology and a descriptive approach, the study collected data via document analysis. This data was subsequently analyzed through thematic and content analysis, focusing specifically on the relationship between essence and material. The findings indicate that the utilization of these objects is diversified across five principal themes: the reinterpretation of the ready-made, representations of the body, privacy, and gender, critique of kitsch, pop culture, and consumerism, the transformation of the material itself, and engagement with cultural/universal themes. Consequently, it is argued that sanitary ceramics are not unidimensional materials within contemporary art. Instead, they serve as versatile tools that afford artists opportunities for a broad spectrum of critical and conceptual explorations. The artistic potential inherent in these objects often originates from the tension between their commonplace functional origins and the complex meanings imputed to them by the artist. This study seeks to contribute to the existing literature by underscoring the significance of this material group and, notably, by addressing the paucity of systematic and comparative analyses within the field.

Keywords: Contemporary Art, Ceramic Sanitary Ware, Plumbing Ceramics, Ready-Made, Ceramic Material

EXTENDED ABSTRACT

Introduction	Contemporary art, particularly since the 20th century, has consistently challenged traditional boundaries by incorporating everyday objects into artistic production. This integration of industrially produced items has fueled ongoing debates about the definition, function, and aesthetic values of art. Among these objects, ceramic sanitary ware—such as sinks, toilets, urinals, and bidets typically found in private spaces like bathrooms and restrooms—holds a unique position due to its inherent associations with functionality, hygiene, the human body, and privacy. The most iconic and radical example of using such an object in art is Marcel Duchamp's <i>Fountain</i> (1917), a urinal presented as a ready-made. Duchamp's gesture revolutionized art history by questioning authorship, originality, and institutional critique. While Duchamp's legacy remains a crucial reference point, the use of sanitary ware ceramics in contemporary art has evolved significantly, diversifying into various strategies and conceptual frameworks that extend beyond the initial ready-made debate. However, despite extensive literature on ready-mades and found objects, there is a noticeable gap in systematic, comparative studies focusing specifically on the <i>thematic approaches</i> and <i>artistic strategies</i> employed by contemporary artists when utilizing ceramic sanitary ware.
Purpose and scope	This research aims to address the aforementioned gap by identifying, analyzing, and categorizing the thematic approaches employed by selected contemporary artists who incorporate ceramic sanitary ware as a central material in their work. The study specifically focuses on examining the "relationship between essence and material"—that is, the process through which these functional objects are transformed into vehicles for artistic expression and complex meaning. The scope of this study is centered on a selection of representative works by seven international contemporary artists chosen through purposive sampling: Vilma Villaverde, Ann Agee, John De Fazio, Beril Anılanmert, Mehmet Kutlu, Philippe Droguet, and Urs Fischer. The analysis focuses on their relevant works within the post-Duchamp contemporary art context, exploring the diversity of thematic concerns rather than providing an exhaustive historical survey.
Method	A qualitative research design employing a descriptive approach was adopted for this study. This approach was deemed suitable for in-depth exploration of the "how" and "why" behind the use of sanitary ware ceramics in contemporary art and for interpreting the meanings generated within their context. Data were collected primarily through document analysis, involving a comprehensive review of primary and secondary sources such as academic databases, art history books, exhibition catalogues, art criticism, official artist and gallery websites, and interviews. The seven artists included in the study were selected via purposive sampling based on their significant and conceptually rich use of ceramic sanitary ware as a central element in their practice. The collected data (texts and image descriptions) were analyzed using thematic analysis and content analysis methods. The core analytical framework guiding the interpretation and comparison was the "relationship between essence and material." Through comparative analysis of the artists' approaches, techniques, and conceptual backgrounds, recurring patterns and divergent strategies were identified, leading to the formulation of key themes regarding the use of these materials.
Findings and conclusion	The findings reveal that the use of ceramic sanitary ware in contemporary art is multifaceted, diversifying around five principal thematic axes: (1) The reinterpretation of Duchamp's legacy and the ready-made, involving strategies like aesthetic intervention, emphasis on craft, material substitution, or conceptual juxtaposition; (2) Representations of the body, privacy, and gender, leveraging the objects' inherent associations to explore identity, social roles, cultural taboos, and even physical discomfort or the abject; (3) Critique of kitsch, pop, and consumer culture, utilizing the mass-produced nature of the objects often through assemblage and irony; (4) The transformation of the material from functional object to artistic expression, achieved through various physical and conceptual interventions; and (5) The interplay of cultural contexts and universal themes, where artists' diverse backgrounds may influence their approach to common questions about art, function, and the everyday. In conclusion, the research argues that ceramic sanitary ware functions not merely as found objects but as a versatile and potent medium within contemporary art. These objects provide a rich ground for critical and conceptual explorations, allowing artists to engage with art history, body politics, consumerism, the art/craft divide, and aesthetics. The artistic significance often arises from the inherent tension between the mundane, functional origin of the material and the complex conceptual or aesthetic 'essence' imbued by the artist. This study underscores the transformative potential of seemingly ordinary industrial objects within art and contributes to the literature by providing a synthesized thematic overview of this specific practice, highlighting its ongoing relevance and potential for future artistic inquiry. Keywords: Contemporary Art, Ceramic Sanitary Ware, Plumbing Ceramics, Ready-Made, Ceramic Material

GİRİŞ

Yirminci yüzyıldan itibaren çağdaş sanat, geleneksel malzeme ve ifade biçimlerinin sınırlarını zorlayarak gündelik hayatın nesnelerini sanatsal üretim sürecine dahil etmiştir. Endüstriyel üretim nesnelerinin sanat alanına girişi, sanatın tanımı, işlevi ve estetik değerleri üzerine süregelen tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu nesneler arasında, işlevsellikleri, mahrem alanlarla ilişkileri ve kültürel çağrışımları nedeniyle özel bir yer tutan grup ise; banyo ve tuvalet gibi mekanlarda kullanılan sıhhi tesisat seramikleridir. Genellikle Vitreous China (VC) döküm çamurundan üretilen, pişme derecesi 1200-1250 °C olan (Ural, 2017: 7), hijyen ve işlevsellikle özdeşleştirilen lavabo, klozet, pisuvar, bide gibi vitrifiye ürünler, sanatsal bağlama taşındıklarında beklenmedik anlam katmanları kazanma potansiyeline sahiptir.

Sıhhi tesisat nesnelerinin sanatta kullanımının en bilinen ve belki de en radikal örneği, Marcel Duchamp'ın 1917'de sergilediği Çeşme (*Fountain*) adlı pisuvardır. Duchamp'ın bu hazır nesne (*ready-made*) jesti, sanatçının seçiminin ve bağlamanın, nesnenin kendisinden daha önemli olabileceğini vurgulayarak (Beykan, 1997: 142) sanat tarihinde bir dönüm noktası yaratmıştır. Çeşme, sanat nesnesinin doğası, özgünlük ve sanat kurumlarının rolü üzerine bitmeyen tartışmaların fitilini ateşlemiştir (Cabinet, 2007). Duchamp'ın mirası, sonraki sanatçı kuşakları için önemli bir referans noktası olsa da sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanattaki kullanımı, kavramsal çerçevenin ötesine geçerek çeşitlenmiştir. Ancak, hazır nesne ve buluntu nesne kullanımı üzerine geniş bir literatür bulunmasına rağmen, özellikle sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatta hangi farklı tematik yaklaşımlarla ve sanatsal stratejilerle ele alındığını sistematik ve karşılaştırmalı bir şekilde inceleyen çalışmaların sayısı sınırlıdır.

Çağdaş sanatçıların, sıhhi tesisat seramiklerini neden ve nasıl kullandıkları, bu nesnelerin sıradan işlevlerinin ötesinde ne gibi yeni anlamlar ürettiği ve bu kullanımların hangi temel temalar etrafında toplandığı soruları, araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, sıhhi tesisat seramiklerini eserlerinde merkezi bir malzeme olarak kullanan, farklı kültürel bağlamlardan seçilmiş Vilma Villaverde, Ann Agee, John De Fazio, Beril Anılanmert, Mehmet Kutlu, Philippe Droguet, Urs Fischer'ın yaklaşımlarını analiz etmek ve bu yaklaşımları belirli temalar altında sınıflandırarak karşılaştırmalı bir değerlendirmeye sunmaktır. Araştırmanın temel odak noktası, bu eserlerdeki öz ve malzeme ilişkisinin, yani işlevsel bir nesnenin sanatsal bir ifade aracına dönüşüm sürecinin incelenmesidir. Çalışmanın kapsamı seçilen sanatçıların sıhhi tesisat seramiklerini kullandıkları temsili eserleriyle sınırlıdır. Bu eserler, literatür taraması ve doküman incelemesi yoluyla elde edilen bilgiler ışığında belirlenen; Duchamp'ın mirası ve hazır nesnenin yeniden yorumlanması, beden, mahremiyet ve cinsiyet temsilleri, kitsch, pop ve tüketim kültürü eleştirisi, işlevsel nesneden sanatsal ifadeye malzemenin dönüşümü, kültürel bağlamlar ve evrensel tema olmak üzere beş ana yaklaşım ekseninde analiz edilmektedir.

Bu araştırmanın önemi, sıhhi tesisat seramikleri gibi spesifik bir nesne grubunun çağdaş sanattaki çeşitli ve karmaşık rollerini ortaya koymasında yatmaktadır. Çalışma, bu nesnelerin sadece Duchamp gibi bir jest olmanın ötesinde, beden politikaları, toplumsal cinsiyet, tüketim kültürü eleştirisi, zanaat-sanat ilişkisi ve estetik algının sorgulanması gibi güncel sanatsal tartışmalar için nasıl verimli bir zemin sunduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Çalışma, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanattaki kullanım biçimlerini ve bu kullanıma yüklenen anlamları derinlemesine anlamayı hedefleyen nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın doğası gereği, olguyu kendi bağlamı içinde yorumlamaya, "neden" ve "nasıl" sorularına yanıt aramaya odaklanan betimsel bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım, sıhhi tesisat seramiklerinin sanatsal bir malzeme olarak evrimini ve farklı sanatçılar tarafından nasıl kavramsallaştırıldığını detaylı bir şekilde ortaya koymak için tercih edilmiştir.

Araştırmanın verileri, doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Bu süreçte, konuyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmış; akademik veri tabanları, sanat tarihi kitapları, sergi katalogları, sanat eleştirileri, sanatçıların resmi web siteleri, galeri yayınları ve röportajlar gibi birincil ve ikincil kaynaklar taranmıştır. Veri toplama aşamasında, sıhhi tesisat seramiklerini eserlerinde merkezi bir malzeme olarak kullanan ve bu kullanımıyla belirli bir sanatsal veya kavramsal derinlik sergileyen çağdaş sanatçılar amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Seçilen sanatçılar Vilma Villaverde, Ann Agee, John De Fazio, Beril Anılanmert, Mehmet Kutlu, Philippe Droguet, Urs Fischer ve ilgili eserleri, araştırma sorularına en zengin bilgiyi sunma potansiyellerine göre çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklemi oluşturan sanatçılar ve eserleri, tarihsel bir bağlam sunmak amacıyla üretim yıllarına göre kronolojik bir sıra içinde sunulmuştur.

Elde edilen verilerin analizinde tematik analiz ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Toplanan dokümanlar (metinler ve görsellerin açıklamaları), öncelikle her bir sanatçının yaklaşımını, kullandığı teknikleri ve eserlerinin kavramsal çerçevesini anlamak üzere incelenmiştir. Analizin temel odak noktası, eserlerdeki "öz ve malzeme ilişkisi" olmuştur yani, sıhhi tesisat seramiği gibi işlevsel bir nesnenin (malzeme), sanatçının müdahalesiyle nasıl yeni bir anlama veya estetik değere (öz) kavuştuğu sorgulanmıştır. Farklı sanatçıların eserleri ve yaklaşımları karşılaştırılarak, sıhhi tesisat seramiklerinin kullanımındaki ortak ve ayrılan yönler belirlenmiş, bu doğrultuda yinelenen örüntüler ve kavramsal bağlantılar üzerinden ana temalar oluşturulmuştur.

SIHHİ TESİSAT SERAMİKLERİNİN ÇAĞDAŞ SANATTA KULLANILMASI

Seramik çamuru, plastikliğinden dolayı kolay işlenmesi nedeniyle, antik çağlardan beri sanatçılar ve heykeltıraşlar için tercih edilen bir malzeme olmuştur. Sanat ve teknoloji zamanla ilerlemiş, yeni üretim yöntemleri geliştirilmiştir. Sıvı haldeki döküm çamuru, alçı kalıpların içerisine dökülerek şekillendirilmiş ve bu yöntem çeşitli sanatçılar tarafından pratik bulunarak sanatsal üretimlerinde tercih edilmiştir.

Sıhhi tesisat seramiklerinin işlevlerinin dışında, bir sanat malzemesi olarak kullanım süreci, Marcel Duchamp'ın *Çeşme* adını verdiği eserini sergilemesiyle başlar ve günümüze kadar devam eder. Duchamp hazır haldeki bir seri üretim nesnesini direkt olarak kullanmıştır. Herhangi bir müdahale söz konusu değildir. Dadaizm'in önemli temsilcilerinden biri olan Marcel Duchamp, modernizm sürecinde ortaya koyduğu *Çeşme* adlı bu eseriyle, çağdaş sanata da yön vermiştir. Sanatçının 1917 yılında New York'ta bir armatür firmasından satın alıp sergilediği bu eserin orijinali kaybolmuş/tahrip edilmiş ve 1964'e kadar toplam 16 replika/kopyası yapılmıştır. Görsel 1'de yer alan orijinal eser Alfred Stieglitz tarafından, New York Galerisi 291'de, Marsden Hartley'nin *The Warriors* adlı tablosunun önünde fotoğraflanmış ve 2 Mayıs 1917 tarihli *Dada* dergisi *The Blind Man*'de yayımlanmıştır (Cabinet, 2007).

Sanatçı hazır nesne olan bir pisuvarı, temiz su girişi altta, pis su çıkışı üstte olacak şekilde yerleştirerek sergilemiştir. Sanat eserinin kendisinden ziyade sanatçının düşüncesinin önemli olduğuna ve her şeyin sanat olabileceğine vurgu yapmıştır. Artık sanatçının el izinin bir öneminin olmadığını düşünen Duchamp, pisuvarı "R. MUTT 1917" şeklinde imzalamıştır. Marcel Duchamp'ın bu eseri, sanat tarihi açısından devrim niteliğindedir. Mike Bildo'nun *Not Duchamp Fountain* ve Sherrie Levine'nin *After Marcel Duchamp* gibi eserleri *Çeşme* adlı bu esere gönderme yapan benzer çalışmalardandır.



Görsel 1. Marcel Duchamp, *Çeşme (Fountain)*, 1917, Hazır nesne, Pisuar, 61x36x48 cm

Endüstriyel seramik ürün grubu içerisinde yer alan sıhhi tesisat seramiklerinin kullanıldığı pek çok sanat eseri örneği mevcuttur. Bu çalışmada, sıhhi tesisat seramiklerini eserlerinde malzeme olarak kullanan ve çalışmanın örneklemini oluşturan çağdaş sanatçılar ve ilgili eserleri, üretim yılları temel alınarak kronolojik bir sıra ile sunulmaktadır. Sanatçıların biyografileri, sanatsal yaklaşımları, kullandıkları teknikler ve ilgili eserlerine dair temel bilgiler, mevcut kaynaklar ve ek araştırmalarla genişletilerek aktarılmaktadır.

Vilma Villaverde

1942 Buenos Aires doğumlu Arjantinli sanatçı Vilma Villaverde, figüratif seramik heykelleriyle uluslararası tanınırlığa sahip bir isimdir ve Uluslararası Seramik Akademisi Konseyi üyesidir (AIC-IAC, t.y.). Sanatsal pratiğinde insan bedenini, kimlikleri ve toplumsal rolleri sıklıkla ironik ve mizahi bir dille ele alır. 1980'lerin sonlarında, çalışmalarına endüstriyel nesneleri dahil etmeye başlamış ve sıhhi tesisat seramiklerini keşfetmiştir. Klozetler, bideler, küvetler, lavabolar, pisuvarlar gibi gündelik kullanıma ait endüstriyel seramik ürünleri, çalışmalarında kullanma fikrinin tesadüfi bir karşılaşma sonucu ortaya çıktığını, bir gün şans eseri eline geçen bir klozetten doğduğunu belirtir. Onu incelerken, içinde bir figür hayal ederek, bahsi geçen nesneyle ilgili kapsamlı bir dizi çalışmaya karar verir (Zhiwei, 2021). Villaverde, bu hazır nesneleri, kendi eliyle şekillendirdiği, genellikle büyük boyutlu ve teknik ustalık gerektiren figüratif seramik formlarla birleştirir. Farklı seramik bünyelerini ve malzemeleri bir araya getirme konusundaki becerisi dikkat çeker. Sanatçı, üretim sürecindeki yoğun çalışmaya vurgu yapar ve "pek entelektüel bir duruşunun olmadığını, az düşünüp çok çalıştığını belirtir" (Semilla de Arcilla, 2008).

Sanatçı Görsel 2'de sunulan *Gülümseme (The Smile)* adlı eserinde, Leonardo da Vinci'nin sanat tarihine damgasını vurmuş olan, *La Gioconda* veya *La Joconde* olarak da bilinen eserindeki Mona Lisa figürünü üç boyutlu olarak şekillendirmiş ve yüzünü bir klozet formu içerisinde konumlandırmıştır (Villaverde, t.y.).



Görsel 2. Vilma Villaverde, *Gülümseme (The Smile)*, 1990, Kil, Pigmentler, Seramik sıırı ve klozet, Karışık teknik, 170x105x35 cm

Vilma Villaverde, Görsel 3'te yer alan *Rezo* adlı eserinde seramik çamuru, pigmentler ve metal malzeme ile oluşturduğu rahibe figürüne saç örtüsü olarak bir pisuvar konumlandırır (Villaverde, t.y.).



Görsel 3. Vilma Villaverde, *Rezo*, 1997, Seramik çamuru, Pigmentler, Pisuvar ve metal malzeme, Karışık Teknik, 90x65x30 cm

Sanatçı Görsel 4'te yer alan *Oynamak (Playing)* adlı eserinde de bir klozet kullanarak anne ve çocuk ilişkisini betimler (Villaverde, t.y.). Bu eserler, toplumsal cinsiyet, kimlik ve sanatın sınırları gibi temaları gündeme getirir.



Görsel 4. Vilma Villaverde, *Oynamak (Playing)*, 1999, Kil, Pigmentler, Seramik sıırı ve klozet, Karışık teknik, 85x50x40 cm

Villaverde, sıhhi tesisat seramikleriyle, kendi şekillendirdiği seramik figürleri ve diğer farklı malzemeleri ustalıklı bir araya getirir. Malzeme kullanımındaki çeşitlilik, eserlerine hem görsel zenginlik hem de dokusal derinlik katar. Kendine has tekniğiyle, eserlerinin hem estetik hem de kavramsal gücünü artırır. Genellikle abartılı figürleri ve stilize edilmiş formlarıyla dikkat çeker. Bu figürler aracılığıyla, kimlik, beden ve varoluş üzerine derinlemesine düşünceler sunar. Bireysel kimlik ve toplumsal cinsiyet gibi temaları işleyen Villaverde, insan figürünü çalışmalarının merkezine koyarak, toplumsal rollerin sorgulanmasına olanak tanır.

Ann Agee

1959 Brooklyn doğumlu Ann Agee, New York'ta yaşayan ve çalışan, özellikle seramik malzemeyi kullanarak feminist perspektifleri ve zanaat-sanat ilişkisini sorgulayan çalışmalarıyla tanınan önemli bir çağdaş sanatçıdır (PPOW, 2024). Agee, 1991-1992 yıllarında Wisconsin'deki, sıhhi tesisat seramikleri üreten önemli bir firma olan Kohler fabrikasında misafir sanatçı olarak bulunmuş ve bu deneyim sanat pratiğini derinden etkilemiştir. Agee, bu süreçte endüstriyel üretim yöntemlerini yakından gözlemlemiş ve "seri üretimi simüle etmek ve güzel sanatlar, tasarım ve zanaat arasındaki muğlak tasvirleri devreye sokmak için kullanılan bir süreç olan nesnelerin elle kopyalanmasına odaklanmıştır" (PPOW, 2024). Geleneksel ve dekoratif motifleri kullandığı mekân düzenlemeleriyle tanınan Agee, sıradan obje ve imgelerin beklenmedik etkileri üzerine uzun süre çalışmıştır. Eserlerini sıklıkla "Agee Manufacturing Co." veya "Agee MFG" damgasıyla mühürleyen Agee, her objenin özgün kimliğini korurken, var olan formları yeniden yaratma arzusunu ortaya koymuştur. Sanat, malzeme ve işlev üzerine yaptığı bu derinlemesine araştırmalar, eserlerinin el yapımı ile hazır yapım, sanat eseri ile sıradan obje arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmasına olanak tanımaktadır (Art Daily, 2023).

Sanatçı Ann Agee, Görsel 5'te yer alan, sıhhi tesisat seramiklerini ve seramik kaplama malzemelerini kullandığı *Michigan Gölü Banyosu (Lake Michigan Bathroom)* adlı eserini Kohler'de üretmiştir. Bedensel işlevler ve su ekonomisiyle ilgili olan bu mavi-beyaz seramik enstalasyonu, gerçek boyutlu porselen kopyasına ilham kaynağı olmuştur. 2014 yılında *Michigan Gölü Banyosu*'nu porselenden yeniden yaratarak, tabu olan bedensel işlevler konusunu titiz bir zanaatla sunmuş ve 2015 yılında PPOW galerisinde yeniden sergilemiştir. Sanatçı bu eseriyle ABD ve Kanada'da Guggenheim Yaratıcı Sanatlar Bursu ödülünü kazanmıştır (Kerr, 2021).



Görsel 5. Ann Agee, *Michigan Gölü Banyosu (Lake Michigan Bathroom)*, 1992, Sıhhi tesisat seramikleri ve duvar karoları, 250x309x56 cm, Kohler Fabrikası, Sheyboğan, Wisconsin

Sanatçı Ann Agee'nin John Michael Kohler Sanat Merkezi'nde bulunan ve Görsel 6'da sunulan *Sheboygan Erkekler Odası (Sheboygan Men's Room)* adlı eseri de benzer şekilde, sıhhi tesisat seramiklerini kullandığı, kamusal bir erkekler tuvaletini zengin seramik dekorasyonu ile yeniden yaratan, mekân, mahremiyet, tarih ve zanaat temalarını işleyen bir çalışmadır. Agee'nin bu işleri, banyo ve tuvalet

mekânlarının kültürel anlamını ve estetik potansiyelini sorgulayan daha geniş bir tartışmanın parçasıdır. Dr. Barbara Penner'ın belirttiği gibi bu mekânlar "tabunun son sınırır" (Monks, 2014).



Görsel 6. Ann Agee, *Sheboygan Erkekler Odası (Sheboygan Men's Room)*, 1998, Sıhhi tesisat seramikleri ve duvar karoları, John Michael Kohler Arts Center, Sheyboğan, Wisconsin

John De Fazio

1981'de Philadelphia Sanat Koleji'nden mezun olan John De Fazio, seramik, karma medya ve hatta görüntü yönetmenliği gibi alanlarda çalışan çok yönlü bir sanatçıdır. Eserleri, özellikle seramik alanında, aşırı süslemeci, parlak renkli, mizahi ve provokatif özellikleriyle bilinir. Zamanının çoğunu New York'ta Manhattan'daki kil stüdyosunda çalışarak geçirmiş ve MTV genel merkezinde çalışmıştır. Ayrıca sanat mobilyaları ve 3D animasyonlu oyuncaklar tasarlamıştır. Japonya'daki Çağdaş Seramik Sanat Müzesi, Mint El Sanatları ve Tasarım Müzesi ve Whitney Amerikan Sanat Müzesi gibi farklı müzelerde eserleri sergilemiştir. Seramikleri, dikkat çekici bir şekilde tutarlı roller oynayan aşırı gösterişli unsurlar taşır. Kalıplanmış hazır ürünler ve kitsch ürünler, klasik mitolojilerle pop kültürünü taşır. Özenle hazırlanmış seramik nesnelerin parlak sırlı renklerinde terk edilmiş bir estetik bulunur. John De Fazio eserlerine mizahi ve ironik bir görünüm vermesiyle bilinir ancak çoğu zaman kendine özgü ve rahatsız edici olabilir (Wow Essays, 2023).

Görsel 7'de sunulan *Dada Tahtı (Dada-Throne)* adlı eser, bu yaklaşımın tipik bir örneğidir. Hazır bir klozet ve rezervuar üzerine, Mickey Mouse, Bart Simpson gibi popüler kültür ikonları, dini figürler ve çeşitli kitsch objeler epoksi benzeri yapıştırıcılarla yığılarak karmaşık bir asamblaj oluşturulmuştur. Eser hem adıyla Dadaizm'e hem de içeriğiyle Pop Art'a gönderme yapar.



Görsel 7. John De Fazio, *Dada Tahtı (Dada-Throne)*, 1993, Klozet, Rezervuar ve seramik objeler

Los Angeles merkezli film ve televizyon sektöründe görüntü yönetmeni olan ve karma medya sanatçısı olarak da bilinen John De Fazio'nun seramiklerinde, küçük parçaların bir araya gelmesiyle oluşan kontrollü bir kargaşa göze çarpmaktadır. Onun seramikleri neredeyse her şeyden bir şeyler içerir; zira eserlerindeki aşırı görüntü yükünü, en önemli unsurlarına kadar, güvenilir bir tema altında inanılmaz karmaşık ve tutarlı görüntülerle harmanlıyor gibi görünmektedir (Leija, 2018).

Görsel 8'de sunulan *Kralın Tahtı* (*King's Throne*) adlı eser de benzer şekilde klozet ve rezervuar kullanarak bu kez popüler kültürün simgelerinden Elvis Presley mitine gönderme yapar. De Fazio, kitsch estetiğine olan ilgisini ve bunu bilinçli bir strateji olarak kullandığını şu sözlerle ifade eder: "Bence kitsch, bir tür görsel kelime dağarcığı, bu yüzden eğer halkın rahat ettiği çerçeveyi kullanıp sonra bunu politik bir mesaja dönüştürebilsem, bu işimin temel önemidir" (Makanna, 2017).



Görsel 8. John De Fazio, *Kralın Tahtı* (*King's Throne*), 1998, Klozet, Rezervuar ve seramik objeler

De Fazio, sunulan örneklerde Pop Art ve Kitsch estetiğini benimseyerek, hazır nesneleri (özellikle klozet ve rezervuarları) ve dökümle çoğaltılmış figürleri bir araya getirmiştir. Sanatçı, eserlerinin cinsiyet kimliğiyle olan potansiyel ilişkisine de değinir: "Yaptığım şeyin bir cinsiyet meselesi olduğunu beynimin ön tarafına koymuyorum; sanırım parçalarımda benim eşcinsel estetiğimi özetleyen bir zarafet var, belki de işime nüfuz eden ama baskın olmayan bir duyarlılık" (Makanna, 2017). De Fazio'nun eserleri, izleyicide genellikle güçlü, çelişkili tepkiler uyandırmayı amaçlar ve tüketim kültürü, din, popüler kültür ve sanatın sınırları gibi konularda tartışma yaratır (LoGuidice, 2000; Adelson, 2000).

Beril Anılanmert

Türk seramik sanatının önemli isimlerinden Beril Anılanmert, 1942 yılında İzmir'de doğmuştur (Beril Anılanmert, t.y.). 1968 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinden mezun olmuş. 1974 yılında sanatta yeterlik çalışmalarını tamamlamış, 1976'da Doçent, 1989'da Profesör olmuştur (Işık Üniversitesi, t.y.). Araştırmacı, eğitimci ve sanatçı yönüyle Türk seramiğine büyük emek veren Beril Anılanmert, mezun olduğu akademinin Seramik Bölümü'nde asistan olarak göreve başlamıştır (Öney & Çobanlı, 2007: 401). Uzun yıllar eğitimcilik yapmış ve sanatsal üretimini sürdürmüş bir sanatçıdır.

Anılanmert, 1999 yılında *Seramik Formlar* adını verdiği seriyi üretmeye başlamış, bu seride hazır klozet ve lavabo gibi sıhhi tesisat seramiklerini yeniden yorumlayarak, nesnelerin üzerlerine sır üstü boyalarla desenler çizmiş, farklı seramik formlar eklemiş ve bunları tekrar pişirerek nesnelere yeni bir kimlik kazandırmıştır (Görsel 9-11). Bu yaklaşım, hazır nesneye doğrudan müdahale ederek onu dönüştürme ve estetikleştirme pratiğidir. Sanatçının bu eserleri,

gündelik nesnelerin sanatsal potansiyelini ve işlevsellik ile estetik arasındaki ilişkiyi sorgulama amacı taşır. Sanatçı 2003 yılında, İstanbul'da, Akbank Kültür Sanat Merkezi'nde "KOD 5205" adıyla açtığı kişisel sergisinde bu çalışmalarını izleyiciyle buluşturmuştur (Anılanmert, t.y.). Bu çalışmada, sanatçının *Seramik Formlar* serisinden üç adet eseri örnek olarak sunulmuştur.



Görsel 9. Beril Anılanmert, *Seramik Form*, 1999, Klozet



Görsel 10. Beril Anılanmert, *Seramik Form*, 1999, Lavabo ve seramik parçalar



Görsel 11. Beril Anılanmert, *Seramik Form*, 1999, Lavabo ve klozet kesiti

Mehmet Kutlu

1959 yılında Mersin’de doğan Mehmet Kutlu, 1982 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi Makine Bölümü’nden mezun olduktan sonra iş yaşamını sürdürürken 1990 yılında seramikle tanışmıştır (Lebriz, t.y.). Çağdaş Türk seramik sanatçılarından Mehmet Kutlu, deneysel çalışmaları ve malzemeye yenilikçi yaklaşımlarıyla bilinir. 1998 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Seramik Bölümü’ndeki mezuniyetinin ardından açtığı sergiler ile farklı anlatım biçimlerinde farklı teknikler ve yeni konular işleyen Mehmet Kutlu, yoğun bir biçimde eser üreten ve deneysel çalışmalar yapan bir seramik sanatçısıdır. Üretim hataları, zıtlıklar, çocukluğunun dili ve disiplinin çalışmalarına yön verdiğini belirten Kutlu, seramiğin sunduğu biçim, doku ve renklerin sonsuz alternatiflerinden çağdaş ve özgün sonuçlara varabilmenin disiplinli bir çalışmayı zorunlu kıldığını ifade etmiştir. Sanat anlayışını tanımlarken, sanatın içindeki ilhamın, ancak böyle bir çalışmayla gelebilecek yüksek konsantrasyondan başka bir şey olmadığını vurgulamaktadır (Öney & Çobanlı, 2007: 417).

Kutlu, Görsel 12 ve 13’te sunulan *Porselen* (2005) adlı çalışmalarında, sıhhi tesisat seramiklerini doğrudan kullanmak yerine, onlara ait endüstriyel kalıplardan yararlanır. Bu kalıpları kullanarak porselenden lavabo, klozet gibi formlar üretir ve bunları bir mekân içinde enstalasyon olarak düzenler. Bu eserlerde, gündelik nesnelerin formları, porselenin kırılabilirliği ve zarafeti vurgulanarak farklı bir malzeme ve bağlam içinde yeniden sunulur.



Görsel 12. Mehmet Kutlu, *Porselen*, 2005, Karışık teknik



Görsel 13. Mehmet Kutlu, *Porselen*, 2005, Enstalasyon, Karışık teknik, 400x200 cm

Philippe Droguet

1967 doğumlu Fransız çağdaş sanatçı Philippe Droguet, Ain'e bağlı Feillens'te yaşamakta ve çalışmaktadır (DDA, 2014). Eserlerinde malzeme, biçim ve anlam arasındaki ilişkiyi sabırlı ve disiplinli bir çalışma yöntemiyle araştırır. Çalışmalarında sıklıkla estetik bir güzellik ile altta yatan bir gerilim veya şiddet potansiyeli bir arada bulunur (Mac Lyon, 2013). Sanatçı, Görsel 14'te sunulan CW adlı eserinde, bir klozet, silikon, döşeme çekirdekleri (dikenli teller) ve bir yastık gibi farklı malzemeleri bir araya getirmiştir (DDA, 2014). Yumuşak bir yastık üzerine yerleştirilmiş standart bir klozetin oturma yüzeyi, sivri uçlu dikenli tellerle kaplanmıştır. Bu eser, izleyicide rahatsızlık ve tedirginlik uyandırmayı amaçlayan provokatif bir çalışma olarak değerlendirilir.



Görsel 14. Philippe Droguet, CW, 2009, Klozet, döşeme çekirdekleri, silikon, yastık, 40x40x35 cm, Lyon Çağdaş Sanat Müzesi

Urs Fischer

1973 yılında Zürih'te doğan Alman Sanatçı Urs Fischer, Zürih Tasarım Okulu'nda (Schule für Gestaltung) fotoğrafçılık okumuştur. Uluslararası alanda çok sayıda sergi açan ve eserleri dünya çapında birçok önemli kamu ve özel koleksiyonda yer alan Fischer, New York'ta yaşamakta ve çalışmaktadır (Vito Schnabel Gallery, t.y.). Provokatif ve yenilikçi işleriyle tanınan İsviçreli sanatçı, heykellerinde ve enstalasyonlarında sıklıkla gündelik nesneleri ve beklenmedik malzemeleri kullanır. Sanatı, genellikle çürüme, tüketim, absürtlük ve sanat tarihine referanslar gibi temaları içerir. Sanatçı Görsel 15'te sunulan *İsimsiz (Untitled)* adlı eserinde, standart bir klozet ve rezervuarın haznesini çeşitli taze meyvelerle doldurmuştur (Fischer, t.y.). Bu basit ama etkili yerleştirme, hijyen ve tüketim, doğal ve yapay, kalıcı ve geçici arasındaki zıtlıkları gündeme getirir ve sıradan nesnelerin algısıyla oynar.



Görsel 15. Urs Fischer, *İsimsiz (Untitled)*, 2015, Klozet ve meyveler, 76,8x44,5x70,5 cm

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çağdaş sanatta sıhhi tesisat seramiklerini bir malzeme olarak kullanan sanatçıların eserlerini değerlendirirken, bu malzemelerin seçilme nedenleri ve kavramsal katkıları açısından farklı sanatçılar arasında benzer bulgular elde edilmiştir. Teknik açıdan genellikle asamblaj tekniği tercih edilmiş, sıhhi tesisat seramiklerini farklı malzeme ve bünyelerle birlikte kullanırken karşılaşılan zorlukların her sanatçı tarafından özgün yöntemlerle çözüldüğü tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında sunulan sanatçı ve eser örnekleri, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatta tek bir amaca hizmet eden basit bir malzeme olmadığını, aksine farklı tematik yaklaşımlar ve kavramsal sorgulamalar için bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Marcel Duchamp'ın Çeşme eseriyle açtığı yolda, çağdaş sanatçılar bu nesnelerin gündelik hayattaki işlevselliğini, kültürel çağrışımlarını ve endüstriyel üretim biçimlerini kullanarak çok katmanlı anlamlar üretmiştir. Bu bölümde, bulgular ışığında tespit edilen, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatta kullanımına yönelik beş tematik yaklaşım değerlendirilmiştir.

Duchamp'ın Mirası ve Hazır Nesnenin Yeniden Yorumlanması

Marcel Duchamp'ın sıradan bir nesneyi seçerek sanat eseri statüsüne yükseltmesi ve "yaratmak değil seçim önemliydi" şeklinde, seçimin yaratımdan daha önemli olduğunu vurgulaması (Beykan, 1997: 142), birçok çağdaş sanatçı için bir diyalog noktası olmuştur. Araştırma kapsamında sunulan örnek sanatçıların seçilmiş eserleri değerlendirildiğinde, Duchamp'ın mirası ve hazır nesnenin yeniden yorumlanması, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatta kullanımına yönelik önemli bir tematik yaklaşım olduğu görülür.

Beril Anılanmert *Seramik Formlar* serisinde hazır klozet ve lavaboları kullanarak bu diyalogu doğrudan kurar. Ancak Anılanmert, Duchamp'ın müdahalesizliğinin aksine, nesnelere estetik müdahalelerde bulunur. Burada öz-malzeme ilişkisi, endüstriyel ve anonim bir nesnenin, sanatçının kişisel dokunuşuyla benzersiz, estetikleştirilmiş bir forma dönüşmesi üzerine kurulur. Bu, hazır nesne kavramına yeni bir estetik boyut katma ve onu kişiselleştirme çabasıdır.

Urs Fischer ise *İsimsiz* eserinde hazır bir klozeti kullanarak Duchamp geleneğini sürdürür, fakat onun yaklaşımı beklenmedik bir yan yana getirme (juxtaposition) eylemiyledir. Klozetin meyvelerle doldurulması, nesnenin bağlamını ve algısını değiştirir; endüstriyel/hijyenik olanla organik/yenilebilir olanı karşı karşıya getirerek tüketim, doğallık ve gündelik hayatın absürtlüğü üzerine düşündürür. Bu jest, Duchamp'ın bağlam değiştirme stratejisinin bir devamı olarak okunabilir.

Mehmet Kutlu, *Porselen* işlerinde hazır nesne fikrini, nesnenin kendisinden ziyade onun formu ve üretim mantığı (süreç/malzeme referansı) üzerinden ele alır. Porselenden ürettiği işlevsiz formlar, orijinal nesnenin varlık, yokluk ve endüstriyel üretimin izleri üzerine bir yorum sunarak, hazır nesnenin maddeselliğini sorgular.

Ann Agee'nin banyoları elle kopyalama pratiği ise Duchamp'ın "seçim" eylemini "yeniden yapma" ve "zanaat" vurgusuyla birleştirir; seri üretim ile el işçiliği arasındaki ilişkiyi sorgulayarak hazır nesne kavramını sahiplenir ve dönüştürür (Art Daily, 2023). Çalışmaları, hazır nesnenin sadece kavramsal bir jest olmadığını, aynı zamanda emek ve beceriyle yeniden üretilebileceğini gösterir.

Bu sanatçılar Duchamp'ın mirasıyla farklı şekillerde ilişki kurarlar. Anılanmert, hazır nesneye estetik bir müdahalede bulunarak onu kişiselleştirirken; Fischer, nesneler arası beklenmedik ilişkiler kurarak kavramsal bir dönüşüm yaratır. Kutlu, nesnenin formunu ve üretim sürecini referans alarak malzemeyi ve anlamı dönüştürürken; Agee, kopyalama ve zanaat pratiği üzerinden hazır nesne fikrini yeniden ele alır ve sahiplenir. Bu farklı yaklaşımlar, Duchamp'ın radikal jestinin çağdaş sanatta ne kadar çeşitli yorumlara açık olduğunu ve sanatçıların bu mirası kendi özgün dillerini oluşturmak için nasıl kullandıklarını göstermektedir. Hazır nesne, bu sanatçılar için bir başlangıç noktası olmuş, ancak her biri bu noktadan farklı yönlerde ilerlemiştir.

Beden, Mahremiyet ve Cinsiyet Temsilleri

Sihhi tesisat seramiklerinin işlevleri gereği beden, mahremiyet ve cinsiyet temsilleri ile kurduğu ilişki, diğer bir önemli tematik yaklaşımdır. Bu nesnelerin insan bedeniyle doğrudan teması ve mahrem alanlarda bulunması, sanatçılara bu hassas konuları irdelemek için zengin bir zemin sunar.

Vilma Villaverde, klozet ve pisuvar gibi nesneleri, kendi şekillendirdiği kadın figürleriyle (Mona Lisa, rahibe, anne) birleştirerek (*Gülümseme, Rezo, Oynamak*), bu malzemelerin bedensel çağrışımlarını toplumsal cinsiyet rolleri, kimlik, kutsallık ve kadınlık temsilleri üzerine ironik ve sorgulayıcı bir dil geliştirmek için kullanır. Burada öz-malzeme ilişkisi, bedensel atıklarla ve mahremiyetle ilişkili nesnelerin, toplumsal ve kültürel olarak kodlanmış figürlerle bir araya getirilerek normların sorgulanması üzerine kurulur.

Ann Agee, banyo mekanının kendisini bir sanat nesnesine dönüştürerek bedensellik ve mahremiyeti ele alır. *Michigan Gölü Banyosu* ve *Sheboygan Erkekler Odası* gibi işlerinde, tuvalet ve banyoların işlevsel ve mahrem doğasını, detaylı seramik işçiliğiyle kamusal alana taşıyarak bedensel işlevlerle ilgili, Penner'in ifadesiyle "tabunun son sınırı" olan (Monks, 2014) konuları ve bu mekanların kültürel/estetik boyutlarını sorgular. Çalışmaları, feminist sanat pratikleri içinde de değerlendirilebilir; özel alan olarak görülen banyonun kamusal sanat alanına taşınması ve dekore edilmesi, kadınların geleneksel olarak ilişkilendirildiği ev içi mekanlara ve zanaata yeni bir değer atfetme çabası olarak yorumlanabilir.

Philippe Droguet'nin CW eseri ise klozetin üzerine eklenen dikenli yapı müdahalesiyle bedensel deneyimi doğrudan ve rahatsız edici bir şekilde ele alır. Nesnenin beklenen konfor işlevini tersine çevirerek potansiyel bir acı kaynağına dönüştürmesi, izleyicinin bedeninin mekanla kurduğu ilişkiyi ve şiddet potansiyelini sorgulatır. Bu çalışma, bedensel atıklarla bağlantılı olan klozetin, eklenen şiddet ögesiyle birlikte hem çekici hem de itici hale gelmesine yol açarak özne-nesne sınırlarının bulanıklaştığı rahatsız edici bir deneyim sunar.

Bu tema altında yer alan sanatçılar, beden ve mahremiyeti farklı düzeylerde ele alır. Villaverde, figürasyon üzerinden toplumsal cinsiyet ve kimlik politikalarına odaklanırken; Agee, mekânın kendisine odaklanarak mahremiyetin kültürel ve estetik boyutlarını araştırır. Droguet ise nesneyle doğrudan fiziksel etkileşim olasılığı üzerinden bedensel rahatsızlık ve iğrenme/tiksinme deneyimini tetikler. Üç sanatçı da sihi tesisat seramiklerinin bedenle olan kaçınılmaz ilişkisini kullanarak farklı kavramsal sorgulamalara kapı aralar; biri temsiliyet ve toplumsal roller, diğeri mekânın kültürel kodları ve zanaat, öteki ise doğrudan bedensel deneyim ve tiksinti üzerinden konuya yaklaşır. Bu farklılıklar, bedenin çağdaş sanatta ne kadar çeşitli biçimlerde temsil edilebileceğini ve tartışılabileceğini gösterir.

Kitsch, Pop ve Tüketim Kültürü Eleştirisi

Araştırma kapsamında sunulan bazı sanatçılar sihi tesisat seramiklerini kitsch, pop ve tüketim kültürü eleştirisi bağlamında kullanır. Kitsch kavramını anlamak, bu yaklaşımı değerlendirmede önemlidir. Modern sanat eleştirisinin temel metinlerinden birinde Clement Greenberg (1939), kitsch'i avangard sanatın tam zıttı olarak tanımlar. Greenberg'e göre kitsch, endüstriyel devrimle birlikte kitlesel üretim sonucu ortaya çıkan, popüler ve ticari kültürün estetiğidir. Kitsch, "gerçek kültürün değersizleştirilmiş ve akademikleştirilmiş taklitlerini hammadde olarak kullanır" (Greenberg, 1939: 39) ve formüllere dayalı, kolayca anlaşılır, genellikle duygusal veya sevimli bulunan imgelerle kitlelere hitap eder. Avangardın gerektirdiği eleştirel düşünme ve çabanın aksine kitsch, izleyiciye "dolaylı deneyim ve sahte duyumlar" (Greenberg, 1939: 40) sunarak anlık bir tatmin sağlamayı amaçlar. Bu nesnelerin seri üretim ürünü olmaları ve gündelik hayattaki yaygınlıkları, onları bu tür eleştiriler için uygun bir malzeme haline getirir.

John De Fazio, bu yaklaşımın en çarpıcı temsilcisidir. *Dada Tahtı* ve *Kralın Tahtı* eserlerinde, sıradan bir klozet ve rezervuarı, popüler kültür ikonları, çizgi film karakterleri, dini figürler ve çeşitli biblolarla aşırı bir şekilde yükleyerek bir kitsch asamblaj yaratır. Öz-malzeme ilişkisi burada, sıradan ve işlevsel bir nesnenin ironik bir "taht"a dönüştürülüp üzerine yığılan kültürel referanslarla

kurulur. Bu yolla sanatçı, yüksek sanat/alçak sanat ayrımını, tüketim kültürünün değer yargılarını ve popüler kültürün yayılmacılığını eleştirir. De Fazio'nun kendi ifadesiyle kitsch'i "bir tür görsel kelime dağarcığı" olarak kullanarak politik mesajlar verme amacı (Makanna, 2017), onun eleştirel stratejisini açıklar. Eserlerindeki aşırılık ve parlak renk kullanımı, kitsch'i avangardın karşıtı olarak tanımladığı bağlamında düşünülebilir ancak De Fazio, "kitsch"i aşağılamak yerine onu sahiplenerek eleştirel bir potansiyele dönüştürür.

De Fazio'nun kitsch ve pop kültür eleştirisi oldukça doğrudan ve yoğunken, diğer sanatçılarda bu tema daha dolaylı olabilmektedir. Örneğin Villaverde'nin Mona Lisa'yı klozetle birleştirmesi de popülerleşmiş bir sanat ikonuna yönelik ironik bir yorum olarak okunabilir ve kitsch sınırlarında gezinebilir. Ancak De Fazio'nun eserlerindeki temel motivasyon ve ifade biçimi, sıhhi tesisat seramiklerini bir pop/kitsch eleştiri aracı olarak kullanmak üzerine kuruludur ve onu bu tema altında diğer sanatçılardan ayırır. Yaklaşımı, malzemenin kendisinden çok, malzemenin üzerine yığılan kültürel kodlar ve imgeler aracılığıyla anlam üretir ve bu yönüyle Pop Art'ın kültürel eleştirisine yakın durur.

İşlevsel Nesneden Sanatsal İfadeye Malzemenin Dönüşümü

Örnek olarak sunulan sanatçıların bir kısmı da malzemenin dönüşümü ve işlevsel nesnenin sanatsal anlama kavuşması sürecine odaklanmıştır. Bu temayı benimseyen sanatçılar, sıhhi tesisat seramiklerinin fiziksel özelliklerini, üretim süreçlerini veya algısal çağrışımlarını değiştirerek yeni anlamlar yaratır.

Beril Anılanmert, hazır nesneye yaptığı estetik müdahalelerle (eklemeler, dekorlar), onun işlevsel kimliğini geri plana iterek sanatsal kimliğini ön plana çıkarır; dönüşüm, sanatçının nesne üzerindeki kişisel iziyle ve zanaat becerisiyle gerçekleşir.

Mehmet Kutlu, bu dönüşümü malzeme ve süreç üzerinden gerçekleştirir; sıhhi tesisat kalıplarını kullanarak porselenden ürettiği işlevsiz formlar, orijinal nesnenin anlamını ve maddeselliğini dönüştürür. Porselenin kullanımı, endüstriyel nesneye farklı bir kırılabilirlik ve değer atfeder.

Philippe Droguet, CW eserinde klozete eklediği dikenli yapıyla, nesnenin sadece anlamını değil, potansiyel kullanımını ve bedensel etkileşimini de radikal bir şekilde dönüştürür; konfor nesnesi, bir tehdit nesnesine evrilir. Bu, malzemenin algısını ve potansiyelini fiziksel bir müdahaleyle tersine çevirme eylemidir.

Urs Fischer'in klozet ve meyve birlikteliği ise fiziksel bir dönüşümden ziyade kavramsal bir dönüşümdür; yan yana getirme eylemi, her iki nesnenin de algısını değiştirir ve beklenmedik bir şiirsellik veya rahatsızlık yaratır.

Ann Agee'nin banyo enstalasyonları da bir tür dönüşümdür; özel ve işlevsel bir mekân, kamusal bir sanat sergileme alanına ve estetik bir deneyim nesnesine dönüşür; burada dönüşüm mekânın kendisi üzerinden gerçekleşir.

Malzemenin dönüşümü temasında sanatçılar farklı stratejiler izler. Anılanmert ve Agee mevcut nesneye veya mekâna estetik/zanaat müdahalelerinde bulunarak dönüşümü sağlarken; Kutlu, referans aldığı nesnenin malzemesini ve işlevini tamamen değiştirir. Droguet, nesneye yapılan minimal ama etkili bir eklemeye radikal bir anlam kayması yaratırken; Fischer, nesneleri değiştirmeden, sadece bir araya getirerek algısal bir dönüşüm tetikler. Sanatçılar, sıhhi tesisat seramiğinin sıradan ve işlevsel kimliğini kırarak onu yeni anlamlar üreten bir sanatsal araca dönüştürme hedefini paylaşır, ancak bunu nesneye müdahale, malzeme değişimi, kavramsal yan yana getirme veya mekânın yeniden kurgulanması gibi farklı sanatsal müdahale biçimleriyle gerçekleştirir. Bu farklılıklar, malzemenin sadece fiziksel değil, aynı zamanda kavramsal ve algısal olarak da ne kadar esnek ve dönüştürülebilir olduğunu gösterir.

Kültürel Bağlamlar ve Evrensel Temalar

Son olarak, kültürel bağlamlar ve evrensel temalar açısından bir değerlendirme yapmak da mümkündür. İncelenen sanatçılar farklı coğrafyalardandır (Arjantin, ABD, Türkiye, Fransa, İsviçre). İsviçre'de doğan Alman sanatçı Urs Fischer'in ABD'de yaşadığı düşünüldüğünde kültürel olarak farklılıkların arttığı görülür.

Sihhi tesisat seramiklerinin kullanımı evrensel bazı temaları (beden, işlevsellik, sanatın tanımı, tüketim kültürü) ele almak için ortak bir zemin sunsa da kültürel bağlamların yaklaşımları etkileyip etkilemediği sorgulanabilir. Örneğin, Vilma Villaverde'nin Latin Amerika'daki politik ve sosyal çalkantıların yaşandığı bir dönemde figüratif heykele yönelmesi ve eserlerinde kimlik, hafıza gibi temaları işlemesi, onun sihhi tesisat nesnelerini bu figürlerle birleştirme biçimini etkilemiş olabilir. Beril Anılanmert ve Mehmet Kutlu'nun Türkiye'deki zengin seramik geleneği ile modern/çağdaş sanat pratikleri arasındaki ilişkiyi kendi eserlerinde yorumlamaları (Öney & Çobanlı, 2007), onların malzeme seçimlerini ve estetik tercihlerini şekillendirmiş olabilir. Ann Agee ve John De Fazio'nun Amerikan sanat ortamındaki feminist sanat, Pop Art, kitsch tartışmaları ve tüketim kültürü eleştirileriyle olan doğrudan etkileşimleri, eserlerinin içeriğini ve referanslarını zenginleştirir. Philippe Droguet ve Urs Fischer'in Avrupa sanat sahnesindeki nesne temelli sanat, kavramsalcılık ve rahatsız edici/iğrenç temaları işleyen sanat yaklaşımlarıyla kurdukları diyaloglar, onların malzeme kullanımlarındaki provokatif veya minimal tavırlarını açıklayabilir.

Farklı kültürel arka planlara rağmen, bu sanatçıların sihhi tesisat seramiklerini kullanarak benzer temel soruları (işlevsellik nedir? sanat nedir? beden nasıl temsil edilir? gündelik nesne nasıl anlam kazanır?) sordukları görülmektedir. Ancak bu evrensel sorulara verdikleri yanıtlar, kullandıkları yöntemler ve vurguladıkları alt temalar hem kişisel sanatsal yönelimlerinden hem de içinde bulundukları kültürel ve sanatsal bağlamdan etkileniyor olabilir. Örneğin, bedeni ele alış biçimleri (Villaverde'de figüratif ve toplumsal, Agee'de mekân ve zanaat üzerinden, Droguet'de deneyimsel ve rahatsız edici/tiksinc) veya hazır nesneye yaklaşımları (Anılanmert'te estetik müdahale, Fischer'da kavramsal jest) hem kişisel üslupları hem de ait oldukları sanat ortamının eğilimlerini yansıtabilir. Dolayısıyla, sihhi tesisat seramikleri gibi küresel nesnelerin sanatta kullanımı, hem evrensel sanatsal diyaloglara olanak tanır hem de yerel ve kültürel farklılıkların ifadesi için bir araç olabilir; bu da malzemenin çok yönlülüğünü bir kez daha gösterir ve küreselleşme ile yerellik arasındaki dinamikleri sanat üzerinden okuma imkânı sunar. Bu tematik değerlendirme ve tartışma, sihhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanatçıları tarafından çeşitli kavramsal ve eleştirel yaklaşımlar için çok yönlü bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu malzemenin gündelik anlamları ve üretim biçimi, sanatçıların müdahaleleriyle yeniden şekillenerek çağdaş sanatın zengin tartışma alanlarına katkıda bulunmaktadır.

SONUÇ

Bu araştırma, lavabo, klozet, pisuvar gibi sihhi tesisat seramiklerinin, yalnızca işlevsel nesneler olmanın ötesine geçerek, çağdaş sanatta çok katmanlı anlamlar üreten ve eleştirel sorgulamalara olanak tanıyan önemli bir malzeme haline geldiğini ortaya koymuştur. Marcel Duchamp'ın *Çeşme* (1917) eseriyle başlattığı hazır nesne tartışması, incelenen çağdaş sanatçıları tarafından farklı stratejilerle yeniden ele alınmış ve dönüştürülmüştür. Sanatçıları, bu nesnelerin endüstriyel kimliğini, bedensel ve mahrem çağrışımlarını, kültürel kodlarını ve estetik potansiyelini kullanarak özgün sanatsal diller geliştirmiştir.

Araştırmada incelenen örnekler, bu malzemenin kullanımındaki tematik çeşitliliği gözler önüne sermektedir. Örneğin, beden, mahremiyet ve toplumsal roller bağlamında, Vilma Villaverde'nin klozet ve pisuvarları kendi ürettiği Mona Lisa, rahibe gibi figürlerle birleştirdiği (*Gülümseme*, *Rezo*) eserleri veya Ann Agee'nin tüm banyo mekanlarını seramik işçiliğiyle yeniden yarattığı (*Michigan Gölü Banyosu*, *Sheboygan Erkekler Odası*) enstalasyonları, bu nesnelerin bedenle ve mahremiyetle olan doğrudan ilişkisini kullanarak toplumsal cinsiyet, kimlik, kutsallık ve kültürel tabular gibi konuları ironik ve sorgulayıcı bir dille ele almaktadır. Philippe Droguet'nin CW eserindeki dikenli klozet ise bu temayı bedensel rahatsızlık ve şiddet potansiyeli üzerinden daha provokatif bir boyuta taşımaktadır. Kitsch, pop kültür ve tüketim eleştirisi açısından, özellikle John De Fazio'nun klozetleri popüler kültür ikonları ve kitsch objelerle donatarak oluşturduğu *Dada Tahtı* ve *Kralın Tahtı* gibi eserleri, sihhi tesisat nesnesinin seri

üretim karakterini, tüketim kültürünü ve sanatın sınırlarını eleştirel bir mizahla yorumlamaktadır. Malzemenin ve işlevin dönüşümü de önemli bir tema olarak ortaya çıkar; Beril Anılanmert, hazır klozet ve lavaboların yüzeylerine estetik müdahalelerde bulunarak nesneyi kişiselleştirirken, Mehmet Kutlu endüstriyel kalıpları porselen gibi farklı bir malzemeyle kullanarak nesnenin formunu ve anlamını yeniden inşa etmiştir. Urs Fischer ise klozeti meyvelerle doldurarak yaptığı gibi, nesneleri fiziksel olarak değiştirmeden, beklenmedik birliktelikler yoluyla kavramsal bir dönüşüm yaratmıştır. Bu sanatçılar, Duchamp'ın seçme eylemini bir başlangıç noktası olarak almakla birlikte, estetik müdahale, zanaatı öne çıkarma, malzeme odaklılık ve kavramsal jest gibi farklı yollarla hazır nesne fikrini geliştirmiş ve kişiselleştirmiştir.

Bu farklı yaklaşımlar, sıhhi tesisat seramiklerinin çağdaş sanattaki yerini sağlamlaştırmıştır. İncelenen eserlerdeki "öz ve malzeme" ilişkisi, genellikle nesnenin sıradan, işlevsel kökeni (malzeme) ile sanatçının ona yüklediği karmaşık kavramsal, estetik veya eleştirel niyet (öz) arasındaki gerilimden beslenmektedir. Sanatçılar, bu endüstriyel ürünleri bilinçli olarak seçerek, hem malzemenin göz ardı edilen estetik ve kavramsal potansiyelini ortaya çıkarmış hem de bu nesneler aracılığıyla sanat, zanaat, işlevsellik, bireysel ve toplumsal kimlikler, kültürel değerler ve politik düşünceler üzerine derinlemesine tartışmalara açmıştır.

Sonuç olarak, sıhhi tesisat seramikleri, çağdaş sanatçılar için gündelik hayatı, kültürü ve sanatın kendisini sorgulamak adına güçlü bir ifade aracı sunmaktadır. Bu malzemenin sunduğu teknik ve kavramsal esneklik, gelecekte de sanatçılar tarafından yeni ve yenilikçi biçimlerde yorumlanmaya devam edeceğini düşündürmektedir. Elbette bu çalışma, seçilen yedi sanatçı ve erişilebilen dokümantasyonla sınırlı olup, ulaşılan sonuçlar bu örneklem bağlamında değerlendirilmelidir. Gelecekteki araştırmalar, farklı coğrafyalardan başka sanatçıların pratiklerini inceleyerek, bu malzemenin yeni teknolojilerle ilişkisini araştırarak veya belirlenen temaları daha geniş bir örneklemde derinleştirerek bu alana daha fazla ışık tutabilir. Bu araştırma, sıradan görünen endüstriyel nesnelerin sanatsal dönüşüm potansiyelini vurgulayarak, ilgili literatüre katkı sağlamayı ve bundan sonra yapılacak olan akademik çalışmalar ve sanatsal uygulamalar için bir zemin oluşturmayı hedeflemektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır

Çatışma Beyanı

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Beyanı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

KAYNAKÇA

Adelson, F. (2000, 10 Aralık). Art review; putting forth a new face on reality. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2000/12/10/nyregion/art-review-putting-forth-a-new-face-on-reality.html> (01.07.2024).

AIC-IAC. (t.y.). *Vilma Villaverde*. International Academy of Ceramics. <https://www.aic-iac.org/en/member/vilma-villaverde/> (28.02.2024).

Anılanmert, B. (t.y.). *Kod 5205*, İstanbul 2004. Beril Anılanmert. <https://www.anılanmert.com/beril/works-tr-tr/periods-tr-tr/#prettyPhoto> (27.04.2024).

Art Daily. (2023, 1 Kasım). "The art show Ann Agee' a solo booth of new works by Ann Agee. *Art Daily*. <https://artdaily.com/news/163653/-The-Art-Show-Ann-Agee--a-solo-booth-of-new-works-by-Ann-Agee> (30.06.2025).

Beril Anılanmert. (t.y.). *Wikipedia* içinde. https://tr.wikipedia.org/wiki/Beril_An%C4%B1lanmert (12.04.2024).

Beykan, M. (Ed.). (1997). *Sanat kitabı: 500 sanatçı 500 sanat eseri* (M. Haydaroğlu, Çev.). Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.

- Cabinet. (2007). An overview of the seventeen known versions of Fountain. Cabinet Magazine. <http://www.cabinetmagazine.org/issues/27/duchamp.php> (16.01.2025).
- DDA. (2014). Philippe Droguet. Documents D'Artistes Auvergne-Rhone-Alpes. <https://dda-auvergnerhonealpes.org/fr/artistes/philippe-droguet/oeuvres/dard> (03.07.2024).
- Fischer, U. (t.y.). Images. Urs Fischer. <https://ursfischer.com/images> (30.11.2023).
- Greenberg, C. (1939). Avant-Garde and Kitsch. *Partisan Review*, 6(5), 34-49.
- Işık Üniversitesi. (t.y.). Beril Anılanmert. <https://web.archive.org/web/20130311112314/http://isikun.edu.tr/i/cv/guzel-sanatlar-fakultesi/beril-anilanmert/html-cv/beril-anilanmert.htm> (12.04.2024).
- Kerr, M. (2021). Ann Agee at PPOW Gallery. New York Art Tours. [https://newyorkarttours.com/blog/\(09.01.2024\)](https://newyorkarttours.com/blog/(09.01.2024)).
- Lebriz. (t.y.). Mehmet Kutlu. <http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=71§ion=120&lang=TR&periodID=&pageNo=0&bhcp=1> (12.04.2024).
- Leija, J. (2018). *Death of Jesus and his disciples exhibition text*. Joel Leija. <https://joelleija.weebly.com/uwm.html> (27.04.2024).
- LoGuidice, M. (2000, 13 Eylül). Political art transcends media. *River Cities' Reader*. <https://www.rcreader.com/art/political-art-transcends-media> (01.07.2024).
- Mac Lyon. (2013). Philippe Droguet, blow up- exposition. <https://www.mac-lyon.com/fr/programmation/philippe-droguet> (05.07.2024).
- Makanna, N. (2017). John de Fazio: Kitsch and the bong. *Juxtapoz*. <https://www.juxtapoz.com/news/magazine/john-de-fazio-kitsch-and-the-bong/> (01.07.2024).
- Monks, K. (2014, 19 Eylül). Loo taboo: The past, present and future of toilet architecture. CNN. <https://edition.cnn.com/2014/09/19/world/toilet-evolution-revolution/> (30.06.2024).
- Öney, G., & Çobanlı, Z. (2007). *Anadolu'da Türk devri çini ve seramik sanatı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- PPOW. (2024). Ann Agee. PPOW Gallery. <https://www.ppowgallery.com/artists/ann-agee> (09.01.2024).
- Semilla de Arcilla. (2008). *Vilma Villaverde, Capital Federal, Argentina*. Semilla de Arcilla. <https://www.semilladearcilla.com/vilmavillaverde.html> (28.02.2024).
- Ural, M. (2017). *Vitrifiye üretiminde oluşan deformasyonlar ve giderilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Villaverde, V. (t.y.). *Portfolio: nineties*. Vilma Villaverde Ceramista. <https://vilmaceramista.wixsite.com/villaverde/nineties> (28.02.2024).
- Vito Schnabel Gallery. (t.y.). Urs Fischer: *Biography*. <https://www.vitoschnabel.com/artists/urs-fischer/biography> (12.04.2024).
- Wow Essays. (2023). *Art & architecture research paper samples*. Wow Essays. <https://www.wowessays.com/free-samples/art-architecture-research-paper-samples/> (02.07.2024).
- Zhiwei, H. (2021, 18 Eylül). Argentina ceramist Vilma Villaverde. CCTYG. <http://www.cctyg.com/En/Famous/2021-09-18/116.html> (08.07.2024).

Görsel Kaynakçası

- Görsel 1: Dillon-Mansfield, R. (2023, Temmuz 9). *The legacy of Duchamp's fountain in the philosophy of art*. Ruth Dillon-Mansfield. <https://ruth-dm.co.uk/posts/what-is-art/> (02.07.2025).
- Görsel 2: Vilma Villaverde. (t.y.). *The smile*. Vilma Ceramista. <https://vilmaceramista.wixsite.com/villaverde/nineties?lightbox=image1yzb> (28.02.2024).
- Görsel 3: Vilma Villaverde. (t.y.). *Rezo*. Vilma Ceramista. <https://vilmaceramista.wixsite.com/villaverde/nineties?lightbox=imagevkb> (28.02.2024).
- Görsel 4: Vilma Villaverde. (t.y.). *Playing*. Vilma Ceramista. <https://vilmaceramista.wixsite.com/villaverde/nineties?lightbox=image546> (08.07.2024).
- Görsel 5: Ann Agee. (2024, Eylül 23). *Lake Michigan bathroom*. Alchetron. <https://alchetron.com/Ann-Agee> (09.01.2024).

Görsel 6: Penner, B. (2012, Kasım). "We shall deal here with humble things". *Ann Agee, Sheboygan men's room*, 1998. Places. https://placesjournal.org/assets/legacy/media/images/penner-bathrooms-16_525.jpg (17.04.2025).

Görsel 7: De Fazio, J. (t.y.). *Dada-throne*, 1998. John De Fazio. <https://john-defazio.squarespace.com/> (15.03.2024).

Görsel 8: Del Vecchio, M. (2001). *Postmodern ceramics* (s. 152). Thames & Hudson Ltd.

Görsel 9, 10, 12, 13: Öney, G. & Çobanlı, Z. (2007). *Anadolu'da Türk devri çini ve seramik sanatı* (s. 401, 400, 418, 417). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Görsel 11: Beril Anılanmert. (t.y.). *KOD 5205, İstanbul, 2004*. Beril Anılanmert. <https://www.anilanmert.com/beril/works-tr-tr/periods-tr-tr/#prettyPhoto> (27.04.2024).

Görsel 14: Documents D'Artistes. (t.y.). *Philippe Droguet, CW, 2009*. Documents D'Artistes Auvergne-Rhone-Alpes. <https://dda-auvergnerhonealpes.org/fr/artistes/philippe-droguet/oeuvres/dard> (03.07.2024).

Görsel 15: Fischer, U. (2015). *Untitled*. Urs Fischer. <https://ursfischer.com/images> (30.11.2023).